

ORIENTAL JOURNAL OF ACADEMIC AND MULTIDISCIPLINARY RESEARCH

Open Access, Peer Reviewed Journal

Scientific Journal

BADIIY BEZAK SAN'ATI MASHG'ULOTLARIDA BADIY- PEDAGOGIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH

S.A.Abdujalolov
I. A. Xodjayeva

ANNOTATSIYA

KALIT SO'ZLAR

tasviriy san'at, musavvir, amaliy bezak san'ati, pedagogik kompetentlik, bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilari

Jahon amaliyotida tasviriy san'at o'qituvchisining kasbiy-grafik kompetentligini rivojlantirishda grafik bilimlar, ob'ektlarning funksional va konstruktiv o'ziga xosligini bilishga asoslangan ko'nikma va malakalar (kompetensiyalar)ni samarali qo'llash, grafik kasbiy yo'nalganlik va faoliyat tajribasi, grafik axborot texnologiyalari bo'yicha erkin ijodkorlik muhitini yaratish, muvaffaqiyatli kasbiy-pedagogik faoliyat, uning ahamiyati va muayyan san'at masalalarga munosabat, tasviriy san'at o'qituvchisi yo'l qo'yadigan xatolarning oldini olishga qaratilgan korreksion mashqlar tizimi alohida ahamiyatga ega. Shu jihatdan oliy ta'lim muassasalarida tasviriy san'at yo'nalishida o'qituvchilar tayyorlaydigan davlat talim standartlari, malaka talablari, o'quv dasturlarida konstruktorlik, ishlab chiqarish texnologik va kommunikativ kompetensiyalarni shakllantirish jarayonida kasbiy grafik kompetentlikni rivojlantirishning ilmiy asoslangan tizimini ishlab chiqishni taqozo etadi.

Mamlakatimizda tasviriy san'at ta'limi samaradorligini oshirish bo'yicha keng qamrovli ishlar olib borilib, ta'lim mazmunini loyihalash, kasbiy grafik kompetensiyalarni tuzilmalarga ajratish, o'qitishning yangi metodik modellarini yaratish va ularni ta'lim amaliyotida qo'llashga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Ta'lim mazmunini modernizatsiyalash sharoitida bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilaridan kasbiy grafik bilim, ko'nikma va malakalarni egallash va ularni ta'lim jarayonida qo'llash talab etiladi. Oliy malakali mutaxassislar tayyorlash va rivojlantirish jarayoni qonuniyatlari va tendensiyalari, bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy pedagogik faoliyatga tayyorlash muammolari R.X.Djurayev, A.R.Xodjaboyev, N.A.Muslimov, Sh.S.Sharipov, Q.T.Olimov, O'.Q.Tolipov, M.B.Urazova, R.G.Isyanov, N.N.Azizxodjaeva, D.O.Himmataliyev, J.A.Hamidov, O.A.Qo'ysinov, B.A.Nazarova, Sh.N.Muslimov kabilar tomonidan o'rganilgan.

MDH mamlakatlari olimlari L.V.Antropova, I.R.Absalyamova, V.I.Baydenko, I.E.Bryakova, V.P.Bespalko, A.A.Verbitskiy, A.D.Grigorev,

I.F.Isaev, E.F.Zeer, L.V.Kolyasnikova, S.N.Mironenko, A.V.Xutorskoy, V.A.Slastyonin va boshqalar kasbiy kompetentlikni shakllantirishning ilmiy-nazariy asoslari bo'yicha izlanishlar olib borgan.

E.P.Vox, G.A.Galenyuk, S.V.Jilich, G.M.Klochkova, T.K.Musalimov, T.P.Petlina, A.V.Petuxova, N.V.Fedotova, A.Abduraxmonov, I.R.Absalyamova, D.F.Ko'chkarova, Sh.K.Murodov, U.A.Nasritdinova, T.Rixsiboyev, D.C.Saidahmedova, S.S.Saydaliyev, A.K.Xamraqulov, Ch.T.Shokirovalarning ilmiy ishlarida bo'lajak mutaxassislarining aynan grafik tayyorgarligi va grafik-konstruktorlik kompetentligini rivojlantirish muammolari tadqiq etilgan.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYASI

Xorijlik olimlar Anjela Stof, Benjamin Blum, Brayan Kol, Drapeau Patti, Jaslin Golberg, Merriembar Jeron pedagoglarning kasbiy tayyorgarligi, kompetentligi va kasbiy-pedagogik salohiyatini rivojlantirish muammolariga doir tadqiqotlar olib borgan. "Kompetentlilik" psixologiya va pedagogikaga oid adabiyotlarda professional faoliyatning ma'lum turlari bilan bog'liq sifatlarga ega bo'lishni bildiradi. S.I.Ojegovning izohli lug'atida "xabardorlik, bilganlik, biror sohada obro'-e'tibor qozonish"ni anglatadi. Shuningdek, L.Xell va D.Zigler kompetentlilikka "psixosotsiologik sifat bo'lib, kuch va ishonchni bildiruvchi, o'z ishining muvaffaqiyatli va foydali ekanligidan kelib chiqqan tuyg'u bo'lib, insonga uning atrofidagilari bilan hamkorlikda samarali harakat qilishi mumkinligini anglatadi", deya ta'rif berganlar.

N.A.Muslimov va boshqalar kompetentlilikni quyidagicha ta'rifladilar: "...faoliyatda nazariy bilimlardan samarali foydalanish, yuqori darajadagi kasbiy malaka, mahorat va iqtidorni namoyon eta olish".

Yu.E.Rahimovanning ta'kidlashicha, "Kasbiy kompetentlilik – bu integrativ tavsif bo'lib, tizimlashtirilgan bilim, ko'nikma, malaka hamda shaxsga oid fazilatlarni ifodalaydi, ular bozor sharoitida raqobatbardosh bo'lish imkonini beradi". "Bitiruvchini tayyorlash modeli nafaqat bitiruvchining bilim, ko'nikma va malakalar tizimi bilan belgilanuvchi kasbiy kvalifikatsiyasini, shuningdek, zamonaviy xalqaro amaliyotda tayanch kompetensiyalar deb tavsiflanuvchi shaxsga oid sifatlar va tizimli shakllantirilgan universal mahorat va qobiliyatlarniham o'z ichiga oladi".

Tasviriy san'at insonning his-tuyg'ulari va qobiliyatlarini tashqariga chiqarishga yordam beradigan turli xil shakllarga ega. Rassomlik orqali keng qadrlanadi Vizual ko'nikmalar nozik ishchi kuchi uchun zarurdir. Maktab ta'limida tatbiq etilayotgan bu san'at o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini yuzaga chiqarishda hamda umumiy shaxsni shakllantirishda yordam beradi. Talabalar, sahna san'ati ularning psixologik, shuningdek, ijodiy qobiliyatlarini yaxshilash bilan birga fundamental fikrlashda yordam beradi.

Hindistonda bir nechta maktab-internatlar mavjud bo'lib, ular o'zlarining ta'lim o'quv dasturlariga tasviriy san'atni joriy qilganlar, boshlaganlar, chunki bu o'quvchilarning umumiy takomillashuviga foyda keltiradi. Shunday qilib,

tasviriy san'at bo'yicha ta'lim o'quvchilarni mustahkam kelajak uchun jihozlash yo'lidir.

NATIJALAR

O'zbekiston Respublikasi prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2017 yil 20 apreldagi 2909 "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari" to'g'risidagi qarori e'lon qilindi. Ushbu farmonda Oliy ta'lim tizimida o'z yo'nalishlari bo'yicha dunyoning etakchi ilmiy-ta'lim muassasalari bilan yaqin hamkorlik aloqalari o'rnatish, o'quv jarayoniga ilg'or xorijiy tajribalarini joriy etish, ayniqsa, istiqbolli pedagog va ilmiy kadrlarni xorijning etakchi ilmiy-ta'lim muassasalarida stajirovkadan o'tkazish va malakasini oshirish borasidagi ishlar etarli darajada olib borilmayapti.

Zamonaviy o'qituvchilarni tayyorlash sifati zamonaviy ta'limning asosiy yo'nalishi bo'lib, butun o'quv jarayoniga va uning alohida tarkibiy qismlariga yuqori talablarni qo'yadi. Talabalarni o'z-o'zini rivojlantirish uchun ta'lim maqsadlarining o'zgarishi, sub'ekt-sub'ekt munosabatlariga o'tish va bilimlarni o'zlashtirishda mustaqillik rolining kuchayishi kasbiy kompetensiyalarni egallashda ta'lim motivatsiyasining rolini oshiradi. Bu, o'z navbatida, kognitiv qobiliyatlar va shaxsiy fazilatlarni takomillashtirish bilan bir qatorda, mas'uliyat, mustaqillik va yaxshi tashkiliy tabiat kabi bu jarayonning muvaffaqiyatini belgilaydi. Talabalarning ta'lim motivatsiyasiga bag'ishlangan ko'plab ishlarga qaramay, bu masalada hali ham to'liq yakdillik mavjud emas. Bu, ayniqsa, ichki motivatsiyaning rivojlanishiga ta'sir qiluvchi omillarning ta'siri, uning harakat mexanizmlari, shuningdek, uni qanday boshqarishni tushunish uchun to'g'ri keladi. Talabalarning ta'lim motivatsiyasi darajasini oshirish muammosini hal qilishning asosiy masalalaridan biri uni rivojlantirish uchun mos usul va texnologiyalarni tanlashdir. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, faqat an'anaviy texnologiyalardan foydalanish ushbu muammoni samarali hal qilishga imkon bermaydi. Shu nuqtai nazardan, badiiy pedagogika muvaffaqiyatga erishish va o'quvchi shaxsini o'z-o'zini rivojlantirish bilan bog'liq motivlarni amalga oshirish uchun qulay muhit yaratishga qaratilgan maxsus texnologiya sifatida istiqbolli yo'nalish bo'lib ko'rinadi.

Tasviriy san'at sohasida professional rassomlar odatda akademiya va universitetlarni bitiradilar. Kasbiy rivojlanish uchun san'at talabalari sohaga oid faoliyat bilan shug'ullanishlari kerak. O'qituvchilar tomonidan qo'llab-quvvatlash va kursdoshlar bilan almashish ham muvaffaqiyatlarga erishishga yordam beradi. Akademik yoki kasbiy badiiy ma'lumotga ega bo'lmagan havaskorlar o'z malakalarini avtodidaktik tarzda egallashlari yoki kattalar ta'lim markazidagi kabi kurslarga borishlari mumkin. Tasviriy san'at sohasida empirik tadqiqotlar kamligicha qolmoqda; shu sababli, ushbu tadqiqotning maqsadi rassomlar, oraliq va havaskorlarning tasviriy san'atdagi badiiy rivojlanishiga mos keladigan sohaga xos amaliy faoliyat va ijtimoiy o'zaro ta'sirlarning qaysi turlarini tahlil qilish edi.

Bugungi kunda rasmiy ta'lim va o'qituvchilarning malakasini oshirish ma'lumot uzatish sifatida o'qitishning eskirgan pedagogik paradigmasini qamrab oluvchi kompetensiyalarga ega bo'lishga qaratilgan. O'qituvchi nafaqat muntazam bilimlarni uzatishni, balki sezilarli darajada murakkabroq bilim, qobiliyat va qaror qabul qilishni o'z ichiga olgan kompetensiyalarga ega bo'lishi kerak. Yuqorida aytib o'tilgan kompetensiyalar o'qitish jarayonini mas'uliyat bilan loyihalash, uni amalga oshirishning ijodiy yo'llarini izlash, dinamik va kutilmagan o'qitish holatlariga tez va samarali moslashish, o'quvchilarning mustaqil va ijodiy badiiy ifodasini rag'batlantirish, yangi texnologiyalarni qo'llash va integratsiyani rag'batlantirishni anglatadi. O'qituvchilar kasbiy ta'lim jarayonida ushbu kompetensiyalar bo'yicha malakaga ega bo'ladilar. Biroq, bu etarli emas, chunki tez ijtimoiy va ta'lim sohasidagi o'zgarishlar kasbiy bilimlarni kengaytirish va chuqurlashtirish orqali, ya'ni o'qituvchilar umrbod ta'lim orqali erishadigan yangi kompetensiyalarni egallash orqali doimiy takomillashtirish zaruratini keltirib chiqardi. Kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish o'qituvchilarning boshlang'ich bosqichida, shuningdek keyingi kasbiy ta'limda rag'batlantirilishi kerak.

Bo'lajak rassom – pedagogni o'qitish va kasbiy tayyorlash tizimi aniq va ilmiy asosda bo'lishi kerak. Bu yo'nalishda dastlabki ta'lim va tarbiya umumta'lim maktablari doirasida amalga oshiriladi. Maktab - deganda, eng avval ta'lim va tarbiyaning aniq tizimini, bu tizimga hamda dars o'tish metodlariga o'quvchilarning ixtiyoriy ravishda buysunishini, ilmiy asoslangan bilimlarni o'zlashtirishda ilmiylik, metodik izchillik, aniqlik va badiiy ijodning amaliyotda sinalgan tajribalarini o'rganishni nazarda tutamiz. Qadimda barakali ijod qilib, o'zlaridan buyuk tasviriy san'at asarlarini meros qilib qoldirgan mashhur ijodkorlarning tasviriy san'at sohasida erishgan tajribalari bugungi kunda uzluksiz ta'lim tizimida, xususan turli badiiy maktablarda yoshlarni tasviriy san'atdan saboq berishda asos hisoblanadi. Shuning uchun tasviriy san'atni o'rganishni xohlovchi va tasviriy san'at olamiga endigina kirib kelayotgan bo'lajak rassom eng avval qadimda ijod qilgan rassomlarning klassik asarlarini o'rganib taxlil qilishi va olgan bilimlari hamda ko'nikmalari asosida o'z shaxsiy ijodiy yo'lini tanlab chiqishi va ijodiy qobiliyatini rivojlantirishi kerak.

Badiiy akademik maktab yo'nalishida o'quvchilarni faqatgina bilim va ko'nikmalar bilangina qurollantirish emas, balki ijodiy faoliyatda ham ishtirok ettirish ko'zda tutiladi. Ba'zi endigina boshlovchi rassomlar qonun, qoidalarga amal qilmaydilar va maktab o'zining an'anaviy ko'rsatmalari bilan ularning individualligi rivojlanishiga halaqit beradi, deb o'ylab darhol murakkab ijodiy masalalarni hal etishga urinadilar. Maktab esa o'quv muasasasi sifatida o'zining dars o'tish ilmiy usullari bilan ijodiy qobiliyatlar rivojlanishiga hech qachon halaqit qilmagan, aksincha, u yosh rassomlar rivojlanishi, ta'lim olishi va shakllanishiga yordam bergan. Tasviriy san'atning hamma turlari uchun

asosiy qoida bo'lgan rasmlarni chizishni o'rganib olishda maktab ayniqsa, zarur hisoblanadi. Shuning uchun hech kim maktabni o'z usullari bilan o'zboshimchalik qilib, rassomlar studiyasiga aylantirishga haqqi yo'q. Maktabga qarshi bo'lganlar - odatda yosh, boshlovchi rassomlar orasida ba'zan shunday is'tedod egalari uchraydiki, maktab ularni rivojlanishiga halaqit beradi, havoskor rassomlar ko'rgazmalarida juda ham mazmunli asarlar uchraydi, ularga rassomlar maktabda o'qimay ham erishganlar, deyдилar. Ta'lim psixologiya va pedagogikasi ijodiy qobiliyatlar va ijodiy faollik rivojlanishi o'quv jarayonida katta natijalar berishi mumkin deb, hisoblaydi. Demak, ta'lim jarayoni, ta'lim faoliyati maktabning diqqat markazida bo'lishi kerak. «Erkin ijod» usuli tarafdorlari, sodda bolalik rasmlari shunisi bilan ajoyibki u dunyoni o'ziga qabul qilishini ifoda etadi, tasviriy san'atda esa bola o'zining ijodiy tashabbusini qizg'in namoyon etadi deb hisoblaydilar. Rasm chizish jarayonida bola ijodiy yaratuvchilikdan zavqlanadi va biz buni unda butun hayoti davomida saqlab qolishimiz kerak. «Erkin tarbiya» tarafdorlari umumta'lim maktablari rassomlarni tarbiyalamaydi, deb aytadilar va bolalarni realistik san'atning hamma qonun va qoidalariga o'qitish kerak emas deb hisoblaydilar. Boshlovchi rassom tasvirni ko'rishdan oldin har bir bosqichda avvaliga qog'ozga tushirmoqchi bo'lgan tasvirining hayoliy tasvirini yaratib oladi: predmet shakli, o'ziga xoslik xususiyatlari haqida tasavvuri hali aniq bo'lmaganida, u umumiy sxemali shakl bilan cheklanadi, shundan keyin, pedagog tushuntirgan narsa haqida kuzatish olib borish va qayta tushunib olgan sari u ko'rinayotgan naturani haqiqiy va emotsional – mazmunli ifoda etilishiga yaqinlashib boradi.

Bugungi kunda ba'zi pedagoglar tasvirladda naurani ko'rish va taxlil qilishga e'tibor qaratmaydilar. Bunday usulni qo'llamaydilar, uning badiiy ijodga ta'sir etishida "sxematizm" va qonun qoidalar badiiy rivojlanishga to'sqinlik qilishini sabab qilib ko'rsatadilar. Akademik tasvirlashga qarshi chiqib, murakkab shaklni soddalashtirish, sxemalarga, qoidalariga qarshi chiqadilar, tasvirlashda metodik bosqichlarda tasvirlash bu rassomni ijodiy rivojlanishga to'sqinlik qiladi deb hisoblaydilar. Ma'lumki, hamma o'quvchilar akademik rasm chizishning bir xil qonun va qoidalarini o'rganishlariga qaramay, ularning har biri naturani o'z tasavvuriga ko'ra o'zicha qabul qiladi va shuning uchun tasvirida to'la bir xillik bo'lishi mumkin emas. Rassom shu bilan birga naturadan nusxa oluvchisifatida emas, balki uni qayta quruvchi sifatida ishtirok etadi. Bunga yana shuni ham qo'shish mumkinki, u yangi o'quv masalasini hal etishga kirishar ekan, o'zi uchun ko'plab yangiliklar yaratadi, demak, o'zini ijodiy yo'nalishini namoyon etadi. Realistik tasvir yaratish juda murakkab ijodiy jarayon hisoblanadi va eng avvalo bu jarayon ob'ektning xayoliy obrazini moddiy yaratish bilan bog'liq bo'ladi, ya'ni haqiqiy uch o'lchamli predmetni tasviriy ikki o'lchamli qog'oz tekisligiga ko'chirish bilan bog'liqdir. Ko'rib turgan obrazni tasvirga o'tkazish jarayoni ijodiy fikrlashsiz mumkin emas: bunda rassom taqqoslashga, solishtirishga,

umumlashtirish, mulohaza qilishiga majburdir. O'zining ko'p asrlik davrida badiiy rassomchilik maktablari yosh rassomlar ijodiy qobiliyatini rivojlantirish sohasida ulkan pedagogik tajriba to'plagan. Bu o'tmishdagi rassom-pedagoglarning tajribalari diqqat bilan o'rganish va umumlashtirishni talab etadi, ularning asosida biz tasvir chizish akademik mashg'ulotlarida ijodiy qobiliyatini rivojlantirish yangi ilmiy asoslangan usullarini ishlab chiqishga kirishishimiz mumkin bo'ladi. Qadimgi rassomlarning yutuqlari, tajribalarini e'tiborga olmaslik, badiiy maktabning yo'q bo'lishiga, san'atning "nodon"lashishiga olib keladi.

Ijodiy qobiliyat, tanqidiy fikrlash qobiliyati, o'sish va innovatsiya qobiliyati - badiiy ta'limning asosiy vakolatlari. Tashqi xabardorlik bir xil darajada dolzarbdir, chunki u kasbiy amaliyotdagi mavjud o'zgarishlarning muhimligini ta'kidlaydi. Ushbu kompetensiyalarni rassomlar va dizaynerlar uchun asosiy kompetensiyalar deb hisoblash mumkin. Tanqidiy fikrlash qobiliyati va tashqi xabardorlik bir-biri bilan chambarchas bog'liq bo'lib, birinchi navbatda nuqtai nazardan (ya'ni, ichki va tashqi) farqlanadi. Qolgan kompetentlar, yuqorida aytib o'tilganidek, tashkiliy va kommunikativ qobiliyat va hamkorlik qobiliyatidir. Qobiliyatlar umumiy qobiliyatlarga tegishli. Ushbu qobiliyatlar har bir bo'limda va har yili yanada aniqroq rivojlanadi. Biz ushbu rivojlanishni "ta'lim maqsadlari" nuqtai nazaridan havola qilamiz: ular talaba har yil oxirida nimani bilishi va qila olishi kerakligini belgilaydi. O'quv maqsadlari individual kurslar va loyihalar darajasida yanada aniqroq shakllantiriladi. Har bir kurs bo'yicha o'quv maqsadlarini to'liq dastur tavsifida topish mumkin. Vizual aloqa/mahsulot/fazoviy dizaynerlar va tasviriy rassomlarning malakalari milliy darajada Tasviriy san'at va dizayn bo'yicha ta'lim profillarida (Beroepsprofiel en opleidingsprofielen. Beeldende Kunst en Vormgeving) asl shaklida tasvirlangan.

XULOSA

Jahon amaliyotida tasviriy san'at o'qituvchisining kasbiy-grafik kompetentligini rivojlantirishda grafik bilimlar, obyektlarning funksional va konstruktiv o'ziga xosligini bilishga asoslangan ko'nikma va malakalar (kompetensiyalar)ni samarali qo'llash, grafik kasbiy yo'nalganlik va faoliyat tajribasi, grafik axborot texnologiyalari bo'yicha erkin ijodkorlik muhitini yaratish, muvaffaqiyatli kasbiy-pedagogik faoliyat, uning ahamiyati va muayyan san'at masalalarga munosabat, tasviriy san'at o'qituvchisi yo'l qo'yadigan xatolarning oldini olishga qaratilgan korreksion mashqlar tizimi alohida ahamiyatga ega. Shu jihatdan oliy ta'lim muassasalarida tasviriy san'at yo'nalishida o'qituvchilar tayyorlaydigan davlat talim standartlari, malaka talablari, o'quv dasturlarida konstruktorlik, ishlab chiqarish texnologik va kommunikativ kompetensiyalarni shakllantirish jarayonida kasbiy grafik kompetentlikni rivojlantirishning ilmiy asoslangan tizimini ishlab chiqishni taqozo etadi. Mamlakatimizda tasviriy san'at ta'limi

samaradorligini oshirish bo'yicha keng qamrovli ishlar olib borilib, ta'lim mazmunini loyihalash, kasbiy grafik kompetensiyalarni tuzilmalarga ajratish, o'qitishning yangi metodik modellarini yaratish va ularni ta'lim amaliyotida qo'llashga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ta'lim mazmunini modernizatsiyalash sharoitida bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilaridan kasbiy grafik bilim, ko'nikma va malakalarni egallash va ularni ta'lim jarayonida qo'llash talab etiladi.

Hozirgi vaqtda kasbiy kompetentlikni shakllantirishda o'qitish texnologiyasiga katta e'tibor berilmoqda. Oliy ta'lim muassasalarining professor-o'qituvchilar tarkibi tomonidan ishlab chiqilayotgan va foydalanilayotgan o'qitish texnologiyalari bo'lajak pedagoglar kasbiy kompetentligining qaror topishi va tarbiyalash ta'lim tizimining tarkibiy qismi bo'lib, kasbni egallashning kasbiyahamiatli bazasini dastlabki yaratishga, kasbiy faoliyatni yuqori darajada amalga oshirish uchun nazariy, amaliy va motivatsiyali tayyorgarlikning va qodirlikning sekin-asta shakllanishiga yordam beradi. Bundan tashqari, bo'lajak pedagoglarda kasbiy kompetentlikni shakllantirishning o'ziga xos xususiyatlarida kompetensiya tushunchasi muhimdir.

Kompetensiya - o'z bilimlarini tinmay boyitib borishni, yangi axborotlarni o'rganishni, shu kun va davr talablarini his etishni, yangi bilimlarni izlab topish mahoratini, ularni qayta ishlashni hamda o'z amaliy faoliyatida qo'llashni talab qiladi. Kompetensiya egasi bo'lgan mutaxassis muammolarni yechishda o'zi o'zlashtirib olgan, aynan shu sharoitga mos metod va usullardan foydalanishni yaxshi bilishi, hozirgi vaziyatga munosib bo'lgan metodlarni tanlab olib qo'llashi, to'g'ri kelmaydiganlarini rad etishi, masalaga tanqidiy ko'z bilan qarashi kabi ko'nikmalarga ega bo'ladi. Kompetentlikning asosi qobiliyatlardan iborat bo'lganligi uchun ularning har biri o'z kompetentligiga mos kelishi kerak. Qobiliyatlar eng umumiy ko'rinishlari bilan kompetensiyaning jismoniy madaniyatdagi, aqliy sohadagi, umumo'quv, amaliy, ijrochilik, ijodiylik, badiiy, texnik, shu bilan birga pedagogik-psixologik, ijtimoiy va boshqa ko'nikmalariga mos keladi.

An'anaviy dars mashg'ulotlari ma'ruza, so'zlab yoki hikoya qilib berish, butun sinfga yagona topshiriqlar berish orqali o'qituvchining ko'p harakatchanligi davomida amalga oshiriladi. Noan'anaviy dars mashg'ulotlarida esa pedagogik va axborot texnologiyalaridan ko'plab foydalanish, innovatsion yoki interfaol uslublarni ko'plab qo'llash, guruhlash, muommoli topshiriqlardan samarali foydalanish orqali o'qituvchilarning ta'lim mazmunini o'zlashtirishdagi faolliklarini bir necha marta oshirish mo'ljallaniladi. Innovatsion uslublarni qo'llash "Novotsia"- inglizcha yangiliklarni kiritish degan ma'noni anglatadi va darsdagi o'qitish, o'rganish va o'zlashtirishni aniqlash jarayonlarini mutlaqo yangicha uslublarda, shakllarda va mazmunda yangilab borish hisoblanadi. Interfaol (interaktiv) inglizcha "inter"-o'zaro o'qituvchi va o'qituvchilarning o'zaro hamkorlikda

ta'lim mazmunini o'zlashtirishda birgalikda faol harakatlanishiga aytiladi. An'anaviy darslarda o'qituvchilarning faolligi, harakatlanishi ko'proq sezilsa, noan'anaviy darslarda esa o'quvchilarning mustaqil o'zaro harakatlarida keskin faollashish kuzatiladi, Chunki ilgari "hamma baravar o'qitilishi kerak" degan shior ostida ishlagan bo'lsa, hozirgi davrda esa "talim mazmunini o'zlashtirish-asosan, ta'lim oluvchilarga ko'proq kerak degan shior ostida ish olib borilmoqda. Umuman olganda, hozirgi davrdagi darslarda asosan BKM lar (bilish, ko'nikmalar va malakalar) tayanch atamalar vositasida, muommoli topshiriqlar yordamida o'rgatilsa, ilgarigi darslarda esa ko'proq o'qituvchi ma'ruzasi orqali shakllantiriladi. Tasviriy va amaliy san'atdan tashkil etiladigan maktabdan va sinfdan tashqari ishlarda hal etilishi lozim bo'lgan vazifalardan biri o'quvchilarni ijodkorlik faoliyatiga yo'naltirishdir. Ijodkorlik his-tuyg'usi yaqqol seziladigan, mustaqil fikran va ishlay oladigan kishigina o'ziga xoslikka, erkinlikka ega bo'ladi va o'xshashi yo'q, bir-birini takrorlamaydigan asarlar yarata olishi mumkin. Ijodkorlik kishining mustaqil faoliyatining oliy shaklidir.

Yuqoridagi fikrlardan ko'rinib turibdiki, tasviriy san'at ta'lim jarayonlarini modernizatsiyalash (ingl. Modern-yangilangan, zamonaviy) tasviriy san'at va muhandislik grafikasi yo'nalishlarida olib borilayotgan o'quv jarayoniga nisbatan innovatsion yondashuvni talab etadi. Bunda esa bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining ahamiyati sezilarli darajada kattadir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Азизходжаева Н.Н. Формирование профессиональных компетенций будущих специалистов. Образование через всю жизнь: непрерывное образование в интересах устойчивого развития. Вып. 12. Ч.1. СПб, 2014. – 63 с.
2. Косогова А.С. Личностный и карьерный рост студента в контексте воспитания // Высшее образование в России. – 2005.–№12.–С. 24.
3. Муслимов Н.А., Усмонбоева М.Х., Сайфуров Д.М., Тўраев А.Б. Педагогик компетентлик ва креативлик асослари – Тошкент, 2015. – 93 б.
4. Муслимов Ш.Н. Бўлажак технологик таълим ўқитувчиларининг касбий график компетентлигини ривожлантириш методикасини такомиллаштириш: п.ф.б.ф.д. (PhD) диссер.автореф. –Т.: 2020. – Б. 11.
5. Мусурмонова О. Юқори синф ўқувчилари маънавий маданиятини ривожлантиришнинг педагогик асослари: Пед. фан. док... дис. – Тошкент: 1993. – 4 б.
6. Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка: 100 000 слов и фразеологических выражений // Российская академия наук.

- Институт русского языка им. В.В. Виноградова. – 4-е изд., дополненное. – М.: А ТЕМП, 2007. – С. 234
7. Рахимова Ю.Э. Формирование профессиональной компетентности учащихся медицинского колледжа: Дисс. ... канд. пед. наук. – Ташкент, 2012. – 36 с.
 8. Boltabayevich, B. B, & Pardaboy, K. (2020). Scientific and theoretical aspects of the formation of compositional abilities of students in painting classes. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences* Vol, 8(3).
 9. Байметов Ботир Болтабаевич. Актуальные вопросы подготовки педагогических кадров республике Узбекистан. *Международный научный журнал «ВЕСТНИК НАУКИ»* 2020/10. Том 1. 10 (31). Страницы 5-9.
 10. Boltaboevich, B. B., & Ogiloy, K. (2008). Master of historical portrait genre, a teacher who created a school in the field of fine arts people's artist of Uzbekistan professor Malik Nabiev (1906-2008).
 11. Sultanov Kh.E. Innovation technology clusters use of technology in illustration / *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, Vol. 24, Issue 04, 2020: ISSN: 1475- 7192. P. 3871-3879.
 12. Sultanov Kh.E., Sobirov S.T., Исматов У.Ш. Illustration and the Influence of Illustrator on Children's Understanding of Fairy Tales and Works of Art in Books / *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, Vol. 24, Issue 05, 2020 ISSN: 1475-7193// p.3526-3533.

INNOVATIVE
WORLD